

Låste døre som

AFMAGT

FOTO: CAMILLA REENBERG ■

Med påstanden om at voksne mennesker fungerer som små børn, risikerer man at umyndiggøre mennesket. Det siger **psykolog Dorthe Birkmose**, der er en af landets førende eksperter i faglighed og etik i medarbejderens møde med mennesker, som er helt afhængige af den relation. I dette interview med LEV Bladet forklarer Dorthe Birkmose desuden, at risikoen ved at tillade mere magt og tvang er, at der kan komme flere tilfælde, hvor professionelle hurtigere tyr til magtanvendelse. Og magtanvendelse sætter spor i mennesket - både hos dem som foretager den og dem, som udsættes for det.

... problemet med at beskrive voksne som børn er, at vi kan komme til at give os selv lov til at behandle voksne som børn. Dermed opstår risikoen for umyndiggørelse

Kan det ikke være ok og nødvendigt at give personalet flere beføjelser i forhold til at låse dørene eller andre former for indgreb? Vi hører jo, at det er voksne med et udviklingstrin som helt små børn?

- Lad mig svare på det sidste først. Debatten i medierne har kredset en del om argumentet om, at "når voksne er fungerende som børn, så svarer de låste døre på bostederne blot til de låste døre i børnehaverne". Det er et argument, der umiddelbart kan virke logisk. Og det kan lyde så præcist med udsgn om "som en 3-årig", at man kommer til at tro, at der ligger en præcis videnskab til grund for konklusionen. Men tal kan være en illusion om præcision. Og problemet er, at der ikke er belæg for at hævde, at voksne mennesker skulle fungere som børn.

Det bliver du nødt til at uddybe...

- Idéen om udviklingsstadier var alment accepteret i udviklingspsykologien frem til 1990'erne. Man antog dengang, at børn udvikler sig i fastlagte universelle stadier afhængigt af deres alder. Men forskningen, der tog udgangspunkt i utallige observationer af børn, viste, at børns udvikling sker i forskellige tempi og i forskellige rækkefølger – så forskellige, at det ikke giver mening at tale om, at 3-årige er på én måde, og at 4-årige er på en helt anden måde. Med andre ord: Børn udvikler sig forskelligt. Derfor forlod man stadietænkningen til fordel for en forståelse af den enkeltes individuelle udvikling af kompetencer.

- Og når det ikke længere giver mening at tale om udviklingsstadier for børn, bliver man også nødt til at opgive retorikken om voksne på et bestemt udviklingsstadium. Vi bør til gengæld tale om, at nogle voksne har hver deres unikke sammensætning af sansemæssige, perceptuelle, koncentrationsmæssige, indlærings- og hukommelsesmæssige, sproglige, følelsesmæssige, erkendelsesmæssige og eksekutive vanskeligheder.

Men har skiftet i udviklingspsykologien nogen betydning for debatten om låste døre?

- Debatten om låste døre handler om reelle bekymringer for andres sikkerhed og et ægte ønske om at passe godt på andre. Fagfolk og pårørende har selv-

følgelig gode og ordentlige intentioner, når de beskriver voksne som børn. Og vi skal høre godt efter, når det bliver kommunikeret, at man ikke kan stille de samme krav til alle mennesker. Men problemet med at beskrive voksne som børn er, at vi kan komme til at give os selv lov til at behandle voksne som børn. Dermed opstår risikoen for umyndiggørelse.

Spørgsmålet er vel stadig, om det ikke er en hjælp at give personalet flere beføjelser i forhold til for eksempel at låse dørene?

- Der kan bestemt være situationer, hvor det kan være fagligt forsvarligt at låse døre; men der er også låste døre, som er udtryk for personalets afmagt. Jeg er en af dem, der hurtigt bliver bekymret, når snakken falder på magt, tvang og låste døre. I dansk handicaphistorie har vi nogle mørke kapitler, der handler om, hvordan mennesker er blevet udsat for fysiske og psykiske magtanvendelser, hvor det i dag er åbenlyst, at der var tale om unødvendige og ødelæggende krænkelse. Om 50 år må historikerne helst ikke kunne se tilbage på vores handlinger og konstatere, at historien gentog sig.

- En lovgivning med flere magtbeføjelser til professionelle vil være med til at legitimere brugen af magt. Risikoen ved at tillade mere magt og tvang er, at der kan komme flere tilfælde, hvor professionelle hurtigere tyr til magtanvendelse. Bekymringen er, at det kan foranledige, at professionelle bruger magt i situationer, hvor magtanvendelsen kunne være undgået, hvis man havde brugt mere tid på at undersøge alternative faglige indsatser. Bekymringen for unødvendige magtanvendelser øges af det faktum, at der spares på handicapområdet. Der kan melde sig en nagende tanke om, at professionelle på grund af manglende økonomiske ressourcer kan komme til at føle sig nødsaget til at låse en dør eller på anden vis anvende magt.

Er det så bedre med en lovgivning med færre magtbeføjelser?

- Det er heller ikke løsningen. Risikoen ved en lovgivning, der giver færre beføjelser til magt og tvang er, at magtanvendelserne og tvangen foregår – blot bedre skjult og uden at nogen får at vide, hvad der foregår.

” I stedet for at gøre det nemmere at låse døre kunne man gøre det nemmere at få adgang til et rejsehold af faglige specialister indenfor sanseintegration, intensive interaction, low arousal, rehabilitering, marte meo, trauma informed care, neuropsykologi og så videre. Lad os få tid og hjælp til at afsøge alle muligheder, inden vi tyr til magtanvendelse.

- Komplekse problemer kan ikke løses med lovgivning. Komplekse problemer skal løses i fællesskab, og første skridt er at tale ærligt og nuanceret om, hvad der foregår. Lad os bruge debatten til at få talt ordentligt sammen om, at der er reelle problemer med, at nogle mennesker går ud af ulåste døre uden at de ved, hvor de går hen, og hvordan de kommer hjem igen. Nogle forstår ikke trafikken, og andre bliver bange, når de farer vild. Der findes ikke én løsning på samtlige problemer, der opstår, når nogle mennesker har større gangdistance end de har kognitiv formåen til at håndtere. Der bør findes individuelle løsninger til hvert enkelt menneske. Løsninger, hvor mennesket kan have et meningsfuldt og frit liv samtidig med, at mennesket passes godt på.

- I stedet for at lovgive om magtanvendelse kunne lovgiverne måske overveje at lovgive om retten til at få faglig sparring og supervision. I stedet for at gøre

det nemmere at låse døre kunne man gøre det nemmere at få adgang til et rejsehold af faglige specialister indenfor sanseintegration, intensive interaction, low arousal, rehabilitering, marte meo, trauma informed care, neuropsykologi og så videre. Lad os få tid og hjælp til at afsøge alle muligheder, inden vi tyr til magtanvendelse.

Synes du, at det ville være fornuftigt i højere grad at se magtanvendelse som omsorg?

- Jeg tror, at det kan være forførende at tænke i enten/eller. Især når man bliver afmægtig over, hvor svært det er at løse problemerne. Men hvis spørgsmålet stilles, som om man kun kan vælge mellem enten at låse dørene eller overlade folk til at vandre forvirret rundt i lokalområdet, så bliver spørgsmålet manipulerende. Det har været forstemmende at følge, hvordan debatten i medierne er blevet reduceret til et spørgsmål om låste døre eller ej. Blandt fagfolk kan man i svære situationer støde på samme enten/eller-tænkning i form af spørgsmålet om, hvorvidt man skal bruge tvang eller omsorgssvigte. Nogle gange formuleres det endda som et spørgsmål om omsorgssvigt eller "omsorgspligt". Dette ordvalg indikerer, at magt er omsorg. Spørgsmålet er forkert. Det at hjælpe andre bør ikke reduceres til et enten/eller. Man behøver heldigvis ikke at vælge mellem enten at være totalt styrende eller være helt laissez faire. Man kunne vælge alt muligt andet imellem de to ekstremer. Man kunne lave en grundig analyse af årsagerne til, at netop dette menneske går ud af en dør og vandrer afsted, og så kunne man overveje, om det kunne være muligt at hjælpe mennesket med rastløsheden, stimulibundetheden, impulsiviteten, trangen til at bevæge sig, lysten til at se på biler eller hvad årsagerne nu måtte være.

Kan man sige noget generelt om, hvordan det at være involveret i en fastholdelse eller anden magtanvendelse påvirker borgerne?

- Den sundeste reaktion er at reagere med modstand. Mennesket har denne ubevidste beskyttelsesmekanisme, som aktiveres, når man oplever, at andre blander sig for meget i ens måde at leve på. Man blokerer følelsesmæssigt og

nægter at gøre, som andre vil tvinge eller manipulere én til. Modstanden kan komme til udtryk på mange forskellige måder: Aktiv protest, tilsyneladende men kortvarig underkastelse, uopmærksomhed, aggression, ligegyldighed, mere af samme uønskede adfærd og så videre. Modstand er i udgangspunktet en sund beskyttelsesmekanisme, hvor mennesket passer på sig selv; men modstanden kan blive så massiv, at det bliver svært at bevare relationen til mennesket.

- Hvis mennesket oplever, at dets initiativer, ønsker og beslutninger ikke bliver respekteret, er der desværre en sandsynlighed for, at vedkommende lærer at reagere med indlært hjælpeløshed. Det ses hos mennesker, der reagerer med opgiveness, føjelighed og tristhed som følge af, at de har lært, at de ikke har nogen mulighed for at bestemme selv eller sige fra. De lærer at give op på forhånd, da de gentagne gange erfarer, at det ikke nytter noget at yde modstand. De resignerer, underkaster sig og bliver kuede. Den indlærte hjælpeløshed er den mest uhyggelige konsekvens af magtanvendelser, tvang og manipulation.

- Mennesker lærer noget af at blive bestemt over. De gange, hvor man beslutter sig for at bestemme over andre, bør man derfor spørge sig selv, om det er risikoen for modstanden og den indlærte hjælpeløshed værd.

Qin

DORTHE BIRKMOSE

Dorthe Birkmose er selvstændig psykolog (cand.psych.), forfatter og foredragsholder. Hun har blandt andet skrevet bogen "Når gode mennesker handler ondt". Derudover står hun for den neuropædagogiske efteruddannelse på Filadelfia.

Læs mere på
dorthebirkmose.dk